1

Дзвоник долинав ніби крізь кілометровий шар чорної вати. Та все-таки слуховий центр зафіксував його, почала формуватися думка: дзвонить, але не встигла оформитись, розпалася на світні скалки, вони зникли, і знову кучугури чорної вати налягли на свідомість. Але дзеленчання не стихало і таки пробилося. Рука сама по-тяглася до слухавки. З мікрофона почулося тривожне:

— Алло! Алло!

Нарешті Михайло Павлович прокинувся. Сів у постелі.

— Я слухаю.

— Пробачте, що турбую серед ночі…

— А що трапилось? — Михайло Павлович упізнав Ольгу. — Може, що з Сергієм?!

— Того ж я й дзвоню… — жінка перейшла на шепіт. — З ним щось страшне діється. Розумієте… Боюсь, чи не збожеволів. Мабуть, якась несправність…

— Несправність? — перепитав Михайло Павлович. — Хм… Так ви ж обоє медики…

— Несправність у "Короні"!

— А… Ні, це відпадає. Живлення ж не міняли?

— Ні. Все, як було. А він скрегоче зубами, стогне, плаче…

— Ну, то зніміть з нього "Корону".

— Не дається. Випхав мене з кабінету, замкнувся. Бубонить, свариться — наче навкулачки з кимось б’ється. Може б, ви… Вас він, звичайно, впустить, Михайле Павловичу…

— Гаразд, я зараз.

"І отак завжди, — меланхолійно подумав Михайло Павлович, — якщо ти пізно ліг — обов’язково не да-дуть виспатись. Буває, рано приходиш з лабораторії — ніхто й у шахи не набивається, а це засидівся біля ново-го прискорювача — і на тобі… Що ж могло трапитись? Адже він уже тиждень, як надяг "Корону"! Записував би спокійно в журнал, а то…"

За звичкою, хотів надіти краватку, але жбурнув її в шафу. Третя година ночі! Уже вийшовши з парадного і ковтнувши свіжого повітря, подумав: "Бач, невдоволений, розбудили. А певне ж, щось сталося!.. Ех, Сергію, Сергію…"

Пустельна вулиця почала лунко відраховувати його швидкі знервовані кроки.

2

З легким сумом Сергій Олексійович помічав, що море вже втомлює його, що в тілі поменшало сили, а проте плавав охоче. Далеко не запливав, як то було колись, тримався "буйкової" межі, частенько відпочивав на воді, розкинувши хрестом руки, втопивши погляд у бездонну синяву неба. Дуже любив отак зависати на воді пізно ввечері, коли в небі сяють зорі. В такі хвилини Сергія Олексійовича оповивав якийсь особливий настрій. Хвилі стиха колисали його між небом і землею, далекі зорі сіяли в душу щось незбагненне, щемливе, смутне і радісне. Може, тоді саме наставала мить єднання з Природою?

А як шубовснеш у ранкове море, коли сонячне проміння тільки черкнеться його ледь побриженої повер-хні, — де та й утома дінеться! М’язи стають пружніші, в усьому тілі настає отой оптимальний режим, яким від-значається молодість, Але то ненадовго. Втома облягає знову, гасить чутливе сприйняття світу — молодість давно минула.

— Чи ти хоч бачиш, Михайле, яка тут краса? — інколи говорив Сергій Олексійович до свого друга, який цілими днями горбився за шахівницею.

— Ти завжди був романтиком, Сергійку, — кидав Михайло Павлович, пускаючи хмарку диму. — Не за-бувай, що ти медик!

— Ну й що? Медики — не сухарі, це ви, фізики.., Але втягти Михайла Павловича в дискусію не вдавалось.

— Співай, співай, вона довга… — скаже і знову втупить погляд у шахівницю.

Але настав такий день, коли Сергій Олексійович не купався, а Михайло Павлович не грав у шахи. Усе за-тьмарила трагічна звістка з Києва — помер їхній товариш, їхній славетний друг.

— Це безглуздо — ось що мене вражає, — сказав після тяжкої мовчанки Михайло Павлович. — Людині ще тільки за п’ятдесят і раптом…

Не змовляючись, вони пішли в напрямку гір.

— Трагедія в тому, що ми майже завжди спізнюємось із діагнозом… — нарешті обізвався Сергій Олексі-йович. — Рак — дуже підступна хвороба, в організм людини пробирається тихцем…

— Що значить тихцем? — змахнув рукою Михайло Павлович. — Це просто неможливо. Хто-хто, а ви, медики, мусите це знати. Хіба не всі ділянки організму контролюються нервовою системою?

— Усі, звичайно.

— То чому ж ця чутлива комунікаційна сітка не сигналізує про небезпеку одразу? Чому сигнали тривоги надходять до свідомості запізно?

Сергій Олексійович поглянув на чорний дзьоб Карадагу, за який саме зачепилася попеляста хмарина, і по хвилі мовчання пробурчав:

— Чому та чому… Певне, так схотіла її величність Природа.

Деякий час ішли мовчки. Гірські стежини вели їх то поміж важкими валунами, то по зелених схилах. Отак і думки їхні — то натрапляли на камені незрозумілого, то виривалися на простір, і вже здавалося, що ось-ось можна осягнути незбагненне.

Посідали на теплому камені, дивилися на море, згадували померлого друга. І знову: чому система аналі-заторів "не спрацьовує"? Адже нема сумніву — сенсорні нервові волокна передають сигнали своєчасно, і відповідні ділянки мозку сприймають їх як больові подразнення. Але, мабуть, захворювання починається з дуже не-значних змін, а значить і сигнали — слабкі… Вони, певна річ, заглушуються іншими, тонуть у них. А коли процес злоякісного переродження охопить чималу ділянку — час уже втрачено, і хвороба тоді не відступиться від своєї жертви. Що ж виходить? Посилити, треба посилити роботу системи аналізаторів!

— І це допоможе розпізнавати початок усякої хвороби — чи не так? — вигукнув фізик.

— Авжеж, що так, — невесело усміхнувся медик. — Не вистачає тільки дрібнички — якого-небудь біо-електронного підсилювача.

— А ти зміг би провести такий експеримент?

Сергій Олексійович подивився на друга так, наче вперше побачив.

— Експеримент? — перепитав. — Це ти серйозно?

— Цілком серйозно. Ми в своїй лабораторії сконструюємо підсилювач. А ти візьми медико-біологічний аспект.

— Ну, коли так, то я й сам… ну, розумієш, експеримент на собі…

Тепер Михайло Павлович окинув друга зацікавленим поглядом.

Щоб заглушити хвилювання — чи вони гарячкуваті юнаки? — друзі почали по-діловому обмірковувати свій намір. Електрична активність клітин, електроенцефалографія, альфа— і бета-хвилі головного мозку…

Сонце вже давно сховалося за горами, густо-синя поверхня моря зовсім потемніла, коли вони спохвати-лися і рушили до своєї "обителі здоров’я". Запізнилися на вечерю, зате мали — в головних рисах — план дії. Найперше, звичайно,— пильне вивчення найновіших атласів мозку. Де саме в цій горбкуватій країні пролягли зони локалізації чуттєвих сигналів? Де ті нейронні ретрансляційні станції, які зосереджують сигнали і передають їх до великої гори людської психіки?

— Посилювальну решітку ми зробимо, — сказав Михайло Павлович, — хоч це, звичайно, дуже склад-не…

— Решітку? — перебив Сергій Олексійович. — Таке й сказав… Ніяка не решітка — корона!

— Нехай і "Корона", суть не в назві. Аби ти зміг визначити точки головного мозку, на які…

Сергій Олексійович поплескав друга по плечу:

— Як сказав колись Юлій Цезар: Alea jacta est! — жереб кинуто! Може, й нам пощастить перейти Рубікон…

3

Двері були замкнені зсередини. Чулося бубоніння, наче в кабінеті Сергій Олексійович був не сам.

— Чуєте? Чуєте? — шепотіла Ольга Юр’ївна. — Це він трохи втих… Я вже думала викликати "швид-ку"…

Її заспане бліде обличчя трохи дратувало Михайла Павловича, він ще раз поторгав двері, а тоді загупав кулаком.

— Сергію, відчини! Це я…

В кабінеті стало тихо, Михайло Павлович знову загрюкав:

— Та відімкни ж нарешті!

Клацнув замок, і двері прочинилися.

— Ти що — ватою вуха позакладав? Стукаю, стукаю…

Сергій Олексійович, постогнуючи, почвалав до кушетки і ліг на спину. Голову йому обхоплював золотистий обруч з півсферою сріблястих дротинок, поміж якими кучмилася давно не розчісувана шевелюра. Та, не зважаючи на цю "Корону", нічого королівського в позі

свого друга Михайло Павлович не помітив. Сергій Олексійович осунувся, посірів з виду. Де й поділася кримська бронза лиця, блиск очей.

— Що з тобою, друже?

Сергій Олексійович поворухнув рукою, вказуючи на журнальний столик. Михайло Павлович узяв що-денника і, сівши в крісло, почав переглядати останні записи, Ольга Юр’ївна стовбичила у дверях, чомусь не наважуючись зайти, і це також дратувало Михайла Павловича. Підніс зошита вгору, щоб не бачити, як вона підпирає одвірок. Та досить було кинути погляд на перший рядок, щоб вимкнутись із оточення.

"...Таки розрізняю сигнали!

...Інтенсивність відчуття набагато більша від сили подразнення, але на скільки?

...А як усе це вплине на коркові чуттєві зони?

...Чи не "перегріється" ядро основного аналізатора?

...Нарешті цей вайло (Михайло Павлович підкинув бровами) сконструював регулятор, але верньєр ма-лий, незручно.

...Здійснюється закон "Все або нічого" — маю все, тобто максимальне збудження. Але ж це завдяки "Короні"...

...Бронхокардинома?!

...Ендокардит!

...Вогнище інфекції в сліпій кишці. Операція?

…Щось із лівою ниркою… Невже якийсь процес?

Чим далі читав Михайло Павлович, тим частіше натрапляв на специфічні медичні терміни, про зміст яких він, фізик, навіть не міг здогадатися. Та йому стало ясно: його друг "відкрив" у себе десятки хронічних захворювань і серйозних уражень внутрішніх органів.

— Що це ти понаписував, Сергію? Коронований друг мовчав, лежав тихо, без стогонів.

Михайло Павлович гукнув:

— Чи ти спиш?

Сергій Олексійович поволеньки, обережно підвівся, спустив ноги на килимок. І тільки тоді обізвався:

— Про що ти балакаєш, Михайле! Я вже три ночі не заплющую очей…

— Що сталося?

— Погані справи, друже.

— Ох, і понаписував! Що це таке — бронхокардинома?

— Рак бронха. Латентний… ну, прихований період. Якраз вчасно…

— Так… А ендокардит?

— Запалення внутрішньої оболонки серця.— Сергій Олексійович зітхнув.— Я й раніше відчував…

— Слухай,— лагідно промовив Михайло Павлович,— а чи ти не занадто... Все ж таки, розумієш, апарат не пройшов клінічного випробування.

— Е, якби ти знав, як вона працює, твоя "Корона"! Ось і зараз... Імпульси — наче електричні розряди, постріли. Я навіть бачу спалахи... Певне, аналізатор охоплює й зорові центри... Слухай, та там ніколи не вщу-хає бій! Буває затишшя, але щоб зовсім... О, знову автоматні черги імпульсів! На мене напало сто хвороб! Сиг-нали надходять звідусюди... Подай щоденника.

Сергій Олексійович вхопив зошита і почав записувати на коліні — наче донесення з фронту. Чоло вкри-лося брижами зморщок — певне, силкується чоловік розібратися в тому хаосі імпульсів, який охоплює кору півкуль його мозку.

Михайло Павлович підійшов і швидким рухом торкнувся "Корони".

Сергій Олексійович, переставши писати, кинув на нього запитливий погляд.

— Я вимкнув живлення, — сказав Михайло Павлович. — Треба перевірити настройку. Зніми, будь ласка.

Дружина, побачивши, що чоловік почав знімати "Корону", якось нервово хіхікнула і вийшла, причинивши за собою двері.

Михайло Павлович узяв апарат, навіщось покрутив його перед очима і поставив на столика. Сергій Олексійович гладив долонями обличчя, торкався тім’я.

— Ну, як? — спитав Михайло Павлович.

— Тиша... Але я знаю — це оманливе.

— Давай так, Сергію. Поки я займатимусь "Короною", ти пройдеш клінічне обслідування. А тоді побачимо.

…Вони зустрілися, здається, через тиждень у тому самому кабінеті професора-медика. Навіть його дружина так само стояла на порозі. Але атмосфера тут була вже цілком інакша. Сергій Олексійович — бадьорий, пружний — ходив по кабінету, розмахуючи руками.

— Нічого! Розумієш — анічогісінько!

— І рентген?

— Аякже, і рентген, і з десяток найтонших аналізів — нічого не виявили! — Сергій Олексійович спо-хмурнів. — Усе в нормі.

— Ти так говориш, наче невдоволений.

Сергій Олексійович легенько стиснув свого друга за плечі.

— Що здоровий — це, звичайно, добре. А от експеримент…

— А чим ти, як медик, поясниш…

Сергій Олексійович заговорив, насупивши брови:

— Чим поясню? Тодішній мій стан — це яскравий приклад автосуггестії — самонавіювання. Які б не бу-ли експерименти, завжди треба мати на оці, що людський організм — то психофізична цілість.

— Це так… Важко перехитрити природу… — не то весело, не то журливо промовив Михайло Павлович. — Мабуть, не даремно вона вивільнила вищі відділи мозку від буденних занять. Осмислити себе — ось у чому суть…

— Годі філософствувати, скажи краще, як твоя "Корона"?

— Віддав онукові гратися… А що? Хіба всі експерименти вдаються?

Сергій Олексійович тільки плечима знизав.

4

Закінчивши вечірній обхід клініки, Сергій Олексійович мив руки в передчутті чесно зароблено-го відпо-чинку. Настрій був хороший, але щось його непокоїло, щось марудило, а що — й сам не знав. Підставляв доло-ні під струмінь теплої води, біла піна спливала в раковину, а він силкувався пригадати, чи не забув чого-небудь зробити? Наче нічого, а на душі млоїться.

— Сергію Олексійовичу!

Мовчки насупився. Завжди ця огрядна медсестра гукає на весь коридор.

— Сергію Олексійовичу! До вас прийшли!

Побачивши Михайла Павловича, стривожився:

— Що трапилось, що ти…

Михайло Павлович якось наче винувато усміхнувся:

— Та розумієш… Онук, пустуючи, надів мені "Корону"…

— І що? Невже і в тебе… автосуггестія?

— Оце ж я й хочу дослідитись.

…Зоперували Михайла Павловича вчасно. Злоякісний процес у шлунку захопив мізерну кількість клітин.